

ВІДЗИВ

офіційного опонента кандидата педагогічних наук Гавриленко Ольги Миколаївни на дисертаційне дослідження Перевознюк Наталії Миколаївни «Формування іншомовного ділового спілкування у майбутніх економістів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін», подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Сучасні тенденції в економіці, спрямовані на модернізацію, розширення зовнішніх міжнародних ринків, співпрацю з іноземними партнерами, вимагають якісно нової професійної підготовки майбутніх економістів. Перед вищою освітою постає важливе завдання формування професійної компетентності фахівця здатного до ділового спілкування іноземною мовою, спроможного вирішити ряд комунікативних завдань у межах професійної діяльності. Відтак, для успішної підготовки майбутнього економіста виникає потреба у створенні такого навчального середовища, яке б забезпечувало формування іншомовного ділового спілкування у професійному, а саме економічному полі. Тому, актуальність теми дослідження не викликає сумніву.

У вступі авторка обґрунтовує актуальність дослідження, виділяє низку суперечностей, котрі вимагають свого теоретичного й практичного розв'язання в аспекті дослідження, визначає наукові ідеї та підходи, об'єкт, предмет та мету дослідження, розкриває зміст гіпотези, завдань, наукової новизни, виділяє методи дослідження, окреслює практичне його значення.

У першому розділі дисертантка досліджує особливості організації іншомовної професійно-орієнтованої підготовки майбутніх економістів, здійснює аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми, уточнює поняттєво-категоріальний апарат. Авторка приходить до висновку тотожності іншомовного спілкування та іншомовної комунікації, уточнює поняття мови та мовлення, виділяє її функції.

Доробком авторки є конкретизація поняття «ділове спілкування» як «професійно-ділове спілкування економістів» та визначає його як складний процес міжособистісної професійно-ділової взаємодії, що здійснюється

іноземною мовою. Виділено структурні компоненти такої взаємодії. Дослідниця аналізує поняття «іншомовне професійно-ділове спілкування» економістів, надає його визначення, окреслює його практичні шляхи вираження в усному спілкуванні та писемній комунікації.

Спираючись на компетентнісний підхід як керуючу ланку організації навчання майбутніх економістів авторка вводить поняття «іншомовна професійно-ділова комунікативна компетентність економіста».

Дослідниця розглядає це поняття як інтегровану характеристику особистості економіста, особистісний феномен, що являє собою сукупність взаємопов'язаних компонентів (комунікативних компетенцій) та виявляє здатність повною мірою реалізувати міжособистісне й міжкультурне іншомовне професійно-ділове спілкування з метою вирішення професійних знань. Авторка виділяє лінгвістично-мовленнєву комунікативну компетенцію, професійно-предметну, ділову соціокультурну, інтерактивну, наголошує на їх нерозривному та взаємопов'язаному формуванні.

Також, авторка наголошує, що професійне ділове спілкування передбачає інтеграцію спільних зусиль комунікантів, їх взаємодію, взаємовплив, що спричиняє виникненню специфічного інтеграційного професійно-ділового середовища. У дослідженні воно розглядається як сукупність варіативних факторів процесу спілкування, таких, як його зміст, засоби та способи, мета, результат, а також об'єктивних обставин та суб'єктивних якостей, станів учасників спілкування, що взаємодіють у кожній окремій ситуації спілкування.

Спираючись на наукові дослідження проблеми професійно-орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх економістів дослідниця виділяє організаційні особливості такого процесу: урахування зв'язків іноземної мови з фаховими економічними дисциплінами з метою набуття інтегрованих знань; ситуативність, комунікативність, інтерактивність навчального процесу, спрямованість на розвиток здатності до різних видів ділового спілкування; варіативність змістово-тематичного наповнення відповідно до змін у сучасній

економіці, використання автентичних навчальних матеріалів; обізнаність викладача іноземної мови в економічних питаннях.

На нашу думку, виділені у дослідженні комунікативні компетенції, особливості організації навчального процесу формування іншомовного ділового спілкування майбутніх економістів, варіативні фактори процесу спілкування в інтеграційному професійно-діловому середовищі, та усвідомлення самого поняття іншомовного професійно-ділового спілкування економістів вносять уточнення та конкретизують теоретичні засади процесу формування іншомовного спілкування, сприяють більш цілеспрямованому створенню різних моделей навчання іншомовного спілкування, можуть бути використані науковцями, викладачами у своїй педагогічній діяльності.

У другому розділі дисертантка визначає методичні засади формування іншомовного ділового спілкування у майбутніх економістів.

Представляє практичний науковий інтерес розроблена авторська модель формування іншомовного ділового спілкування у майбутніх економістів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. Авторська модель охоплює цільовий, діагностичний, організаційний, контрольнo-узагальнюючий блоки, ґрунтується на компетентнісному та комунікативно-діяльнісному підходах. Так, обрані підходи обумовили вибір відповідних методів: комунікативного та інтерактивного, що у свою чергу, охоплюють низку прийомів (ділова імітаційно-рольова гра, практичні завдання з елементом змагання, дискусії, дебати, рольові відтворення діалогів, тощо.).

Особливої уваги дослідниця приділяє ретельному аналізу змісту іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей, розглядає, кваліфікаційні характеристики, професіограми та навчальні плани з різних навчальних дисциплін. Авторка наголошує на необхідності інтеграції професійного та іншомовного аспектів підготовки студентів у навчальній дисципліні «Іноземна мова за професійним спрямуванням, тобто English for Specific Purposes».

Також у дослідженні було розкрито шляхи реалізації дидактичних принципів навчання іншомовного професійно-ділового спілкування а саме, принципу наочності, посильності, міцності, свідомості, науковості, активності, виховуючого та розвиваючого навчання, індивідуалізації, колективності, систематичності та послідовності, а також методичних принципів проблемності, пріоритету предметного змісту навчання, інтегрованого навчання видам мовленнєвої діяльності, професійно-орієнтованого навчання, комунікативності, ситуативності, культурологічності, інтеракції при спілкуванні, невідомі ролі викладача.

Дисертантка виділяє та обґрунтовує педагогічні умови успішної реалізації процесу навчання та досягнення головної мети – формування іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності. А саме: запровадження інтеграційного освітнього середовища, залучення студентів до активної міжособистісної взаємодії у ситуаціях, наближених до реальної професійної діяльності, сприяння зацікавленості студентів до опанування іншомовного професійно-ділового спілкування.

У розділі також було визначено та обґрунтовано критерії (мотиваційний та комунікативно-практичний) та показники здатності майбутніх економістів до іншомовного професійно-ділового спілкування, використано авторську шкалу оцінювання компетенцій, введено коефіцієнт сформованості іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності, надана формула її обчислення.

Також дослідницею були представлені результати констатувального експерименту, результати якого підтвердили необхідність оптимізації іншомовної підготовки майбутніх економістів на засадах розробленої моделі шляхом запровадження розробленого дослідницею факультативного спецкурсу «Основи іншомовного професійно-ділового спілкування».

У третьому розділі представлено факультативний спецкурс «Основи іншомовного професійно-ділового спілкування», програма факультативного

спецкурсу іншомовної професійно-орієнтованої підготовки студентів економічних спеціальностей. Детально описані змістові частини спецкурсу відповідно до обґрунтованих у дослідженні компетенцій. Суттєвим, на наш погляд, доробком авторки є практичні розробки змістового наповнення кожної компетенції (аудіювання, читання, письма, говоріння), виділені ознаки оцінювання, розроблені завдання як для перевірки сформованості компетенцій за рівнями, так і матеріали та завдання для їх формування. Змістово-тематичне наповнення спецкурсу авторка поділила на чотири частини до складу яких було включено ключові теми з питань сучасної економіки, матеріали і завдання з основних засад писемного ділового спілкування, завдання з висловлювання думки, згоди, заперечення; розглянуто спілкування з клієнтами, розмови телефоном, вивчалась діяльність міжнародних організацій.

Експериментальна перевірка моделі формування іншомовного ділового спілкування майбутніх економістів проводилась в Інституті бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету. До експерименту було залучено 176 студентів (81 особа у контрольній групі та 95 осіб в експериментальній), які навчались за спеціальностями «економіка підприємства», «маркетинг», «менеджмент». Результат здійснення контрольної діагностики після навчання за спецкурсом показав, що індекс зацікавленості студентів у експериментальній групі зріс з 0,568 до 0,635, водночас, у контрольній групі суттєвих змін не відбулось.

Моніторинг іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності показав, що кількість студентів експериментальної групи із високим рівнем її сформованості зросла до 24,21%, з середнім – до 41,05%, кількість студентів з мінімальним результатом зменшилася до 31,58%. У результатах зазначається, що переважна більшість студентів з недостатнім результатом на констатувальному етапі змогли досягти мінімального рівня сформованості комунікативної компетентності після відповідного навчання.

Перевірка даних за критерієм Пірсона довела їх достовірність, засвідчивши ефективність авторської моделі, реалізованої у дослідженні та підтвердивши правомірність висунутої гіпотези.

У дисертації використано 280 джерел, що є достатнім для виконання даного дослідження. Додатки відмічаються ґрунтовністю, практичною спрямованістю, органічно та системно доповнюють дисертацію. Матеріал може бути основою відповідних посібників і рекомендацій.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

На нашу думку, дисертаційне дослідження є цілком завершеним та самостійним; його результати можна рекомендувати до широкого використання під час організації навчального процесу з формування іншомовного ділового спілкування.

Проте, маємо зауваження.

1. На стор. 58 дисертаційного дослідження обґрунтовується доцільність конкретизації «*лінгвістичної компетенції*» як «*лінгвістично-мовленнєвої*», що знаходить підтвердження у висновках до першого розділу стор. 67, але далі стор. 73, 81, 149, допускається вживання «*лінгвістичної компетенції*». Бажано не допускати відхилень в конкретизованих визначеннях, хоча по тексту зрозуміло, що мова йде саме про лінгвістично-мовленнєву компетенцію.

2. На наш погляд у моделі формування іншомовного професійно-ділового спілкування (Рис. 2.2), стор. 72 бажано було б відобразити місце виділених у параграфі 1.3 комунікативних компетенцій, що б дало можливість краще зрозуміти їх роль у формуванні іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності, адже у тексті дисертації їх значення викладено докладно.

3. У роботі дослідниця передбачає використання елементів дистанційного навчання стор. 122, 164, що виражається у виконанні студентами ряду домашніх завдань з подальшим надсиланням на електронну адресу викладача. На нашу думку було б доцільно збагатити таке навчання, запропонувавши використання інших ІКТ або віртуальних навчальних середовищ (наприклад,

Moodle, Studyboard, Mirapolis Virtual Room та інші), що сприяло би розширенню можливостей викладача і студента у дистанційному навчанні іншомовного ділового спілкування.

4. Частина таблиць з третього розділу доцільно було б перенести у додатки.
5. Дисертація містить незначні орфографічні помилки.

Висновок. Дисертаційне дослідження «Формування іншомовного ділового спілкування у майбутніх економістів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін» виконане на належному науковому й методичному рівні, є самостійним і закінченим науковим дослідженням, відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її авторка, Перевознюк Наталія Миколаївна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

ОПОНЕНТ:

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Кіровоградського національного
технічного університету

Гавриленко О.М.

Голов'їнський М.Г.